

ANDRZEJ ŻEBROWSKI

ŚRODOWISKO
DZIAŁANIA
SŁUŻB
SPECJALNYCH

WYBRANE ASPEKTY

**ŚRODOWISKO DZIAŁANIA
SŁUŻB SPECJALNYCH**

Andrzej Żebrowski

ŚRODOWISKO DZIAŁANIA SŁUŻB SPECJALNYCH

WYBRANE ASPEKTY

Kraków 2022

Andrzej Żebrowski
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
 <https://orcid.org/0000-0002-2779-9444>
 andrzej.zebrowski@up.krakow.pl

© Copyright by Andrzej Żebrowski, 2022

Recenzenci
prof. dr hab. Henryk Ćwięk
prof. dr hab. Wiesław Wróblewski

Opracowanie redakcyjne
Agata Lelito

Projekt okładki i łamanie
Lesław Sławiński

ISBN 978-83-8138-529-9 (druk)
ISBN 978-83-8138-530-5 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381385305>

Na okładce wykorzystano grafikę użytkownika pixel2013
pochodzącą z serwisu pixabay.com

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

WSTĘP

7

I

WPROWADZENIE

13

II

PRZESTRZEŃ POZAMILITARNA

37

III

PRZESTRZEŃ MILITARNA

81

IV

DZIAŁANIA NIEREGULARNE (NIEKONWENCJONALNE)

157

V

CYBERPRZESTRZEŃ JAKO PIĄTY WYMIAR KONFLIKTU

191

VI

INFRASTRUKTURA KRYTYCZNA PAŃSTWA

263

VII
INFRASTRUKTURA SŁUŻB SPECJALNYCH
<i>305</i>

VIII
SPOŁECZEŃSTWO JAKO
OBIEKT AKTYWNOŚCI INFORMACYJNEJ
<i>353</i>

IX
ROZPOZNANIE (POZNANIE)
INFRASTRUKTURY KRYTYCZNEJ PAŃSTWA
<i>435</i>

PODSUMOWANIE
<i>473</i>

WYKAZ ŹRÓDEŁ
<i>477</i>

WYKAZ RYSUNKÓW I TABEL
<i>493</i>

STRESZCZENIE
<i>497</i>

SUMMARY
<i>499</i>

INDEKS OSOBOWY
<i>501</i>

WSTĘP

Globalne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego to wielowymiarowe przestrzenie osobowe i techniczne, które w cyberprzestrzeni stwarzają wiele złożonych zagrożeń naruszających bezpieczeństwo poszczególnych państw i ich otoczenia zewnętrznego. Złożoność owych zagrożeń, jak również ich nieprzewidywalność i zmienność wymagają dostępu do szerokiego spektrum informacji o zróżnicowanym podłożu. Podmioty sektora państwowego i pozapaństwowego muszą zabezpieczać własne potrzeby informacyjne, co w procesie decyzyjnym powinno się przekładać na zapewnianie bezpieczeństwa na wszystkich poziomach zarządzania państwem i środowiskiem międzynarodowym. Dysponując wyspecjalizowanymi agendami, odpowiednie jednostki są w stanie budować dla własnych potrzeb mapy wiedzy pozwalające na przygotowanie pola walki w sferze militarnej i pozamilitarnej. Zasadniczy wpływ na wszelkiego rodzaju działania ma otoczenie, w którym są one podejmowane. Oddziałuje ono zawsze na możliwości i sposoby ich prowadzenia na poziomie strategicznym, operacyjnym i taktycznym.

Mimo rozwoju nauki oraz technik teleinformatycznych i komunikacyjnych współczesne środowisko kooperacji negatywnej wymaga dostrzegania i uwzględniania umiejętności własnych i przeciwnika w procesie wykorzystywania środowiska działania.

Szczególnymi podmiotami w strukturze władzy wykonawczej i w sektorze prywatnym są służby specjalne (wywiad i kontrwywiad, zarówno cywilny jak i wojskowy), których podstawowym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb informacyjnych uprawnionych użytkowników (cywilnych i wojskowych), a także swoich własnych potrzeb.

Cywilne i wojskowe służby specjalne działające w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym państwa prowadzą ciągłą i tajną pracę operacyjną, stosując właściwe sobie metody, formy i środki. „Praca ta jest ukierunkowana na odpowiednio wytypowane osoby, grupy osób lub instytucje, które stanowią podmioty albo obiekty zaplanowanego, niejawnego zainteresowania służb specjalnych. Wybór i różnicowanie wartości zainteresowań służb specjalnych oraz wynikająca z tego koncentracja działań są pochodnymi zadań stawianych im przez decyzyjne ośrodki władzy państwowej”¹.

¹ B. Libera, *Zagrożenia ze strony obcych służb specjalnych*, [w:] J. Barcz, B. Libera, *Urzędnik i biznesmen w środowisku międzynarodowym. Wybrane aspekty pragmatyki zawodowej*, Kraków 2007, s. 186.

Współczesne otoczenie państw stanowi przestrzeń dla różnorodnych zagrożeń, na jakie narażone są jednostki, grupy społeczne, narody i państwa. Dzieje się tak nie tylko ze względu na zróżnicowany charakter owych zagrożeń, lecz także na skutki wielu odrębności, np. politycznych, społecznych, etnicznych, narodowościowych, religijnych, kulturowych, ekonomicznych, wojskowych oraz z uwagi na cechy charakterystyczne danego regionu geograficznego (lub państwa).

W tym złożonym środowisku realizacja ustawowych zadań służb specjalnych działających w państwach będących uczestnikami stosunków międzynarodowych generuje wiele potrzeb informacyjnych, które pozwalają władzy wykonawczej spełniać funkcję wewnętrzną i zewnętrzną państwa. Potencjały operacyjne wskazanych podmiotów są zróżnicowane, co bezpośrednio wpływa m.in. na zakres wykonywanych zadań. Tylko nieliczne państwa dysponują służbami specjalnymi, których zdolności operacyjne umożliwiają im wykonywanie zadań na skalę globalną.

Służby specjalne wpisują się w globalną strukturę bezpieczeństwa, w której pełnią funkcję systemów wczesnego ostrzegania i alarmowania, dostarczając informacji uprawnionym jednostkom władzy wykonawczej.

Ewoluuje globalne środowisko bezpieczeństwa to nie tylko szanse, lecz także zagrożenia. Skala i dynamika zachodzących procesów oraz zagrożenia, jakie z nich wynikają, stanowią poważny problem dla społeczności międzynarodowej, polityków i organizacji międzynarodowych czynnych w sferze umacniania bezpieczeństwa i pokoju. Obok już istniejących pojawiają się nowe zagrożenia, będące najczęściej zaskoczeniem dla społeczeństwa i podmiotów działających na rzecz umacniania bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa. Zachodzące procesy wskazują, że państwa nie są przygotowane do przeciwdziałania wielu zagrożeniom lub do zwalczania ich źródeł.

„Szczególne niebezpieczeństwo stanowią zagrożenia będące skutkiem celowego działania człowieka, który wskutek walki o własny byt i w obawie przed upadkiem dąży do ekspansji, co z kolei wynika z jego natury, psychiki, i z potrzeby wyróżniania się², a przede wszystkim z jego dążenia do sprawowania władzy. Kierując się partykularnymi interesami, zmierza on tym samym w kierunku zwiększenia stanu posiadania i władztwa – są to obszary, w których dominują motywy związane z przetrwaniem, ekspansją oraz dominacją nad drugim człowiekiem i jego środowiskiem. Usytuowany w określonym środowisku, człowiek jest twórcą podziału klasowego, co pozostaje w ścisłym związku z bogactwem, konsumpcją a przede wszystkim ze wspomnianą władzą. Tej ostatniej podporządkowany jest istniejący podział społeczeństwa na klasy, który ma służyć panowaniu tzw. oligarchów i plutokracji. Ponadto obecny podział uwzględnia klasę biedną (walczącą o przetrwanie) i odrzuconą (żyjącą bez

² Z. Nański, *O dyktaturze kapitału globalnego*, Toruń 2004, s. 5.

nadziei, bez pracy, domu). Okazuje się, że „kapitalizm globalny, mimo że głosi stan pełnego zatrudnienia, to jednak w praktyce nie zabiega o eliminację bezrobocia, bo ono sprzyja wydajności pracy z powodu lęku utraty pracy. Wprowadzenie stanu pełnego zatrudnienia, według tej koncepcji, oznaczałoby nie tylko wzrost kosztów, ale upadek dyscypliny pracy i samego kapitalizmu”³. Przedstawione zależności są źródłem globalnego bezrobocia. Temu złożonemu zjawisku towarzyszy masowe przemieszczanie się ludności poszukującej lepszych warunków do życia. Niekontrolowana (a może celowo wywoływana) migracja ludności stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego poszczególnych państw.

Współczesny świat to środowisko niewolników będące własnością kilku globalnych korporacji, które kontrolują finanse, a tym samym gospodarkę, czyli przemysł i usługi, a także edukację i media, co bezpośrednio przekłada się na kształtowanie opinii publicznej w wymiarze globalnym. Istotne jest również to, że „kto kontroluje emisję pieniądza w państwie, ten kontroluje to państwo, ale należy też pamiętać, że kto kontroluje media, ten ma władzę nad ludzkim myśleniem i sposobem, w jaki ludzie postrzegają świat”⁴.

Okazuje się, że kapitał globalny prowadzi do powstania wszechobecnego chaosu w sferze gospodarczej czy społecznej oraz jest związany z innymi obszarami ludzkiej aktywności, takimi jak działalność polityczna, naukowa, wojskowa, przestępcza oraz terroryzm międzynarodowy. Należy podkreślić także wagę obecnie trwającego, globalnego konfliktu informacyjnego, którego uczestnikami są zarówno podmioty państwowe, jak i pozapaństwowe.

Globalna wojna informacyjna stanowi największe wyzwanie XXI wieku, w którym obrona przed agresją informacyjną jest praktycznie niemożliwa. Celem owej agresji jest nie tylko zdobywanie informacji w większości prawnie chronionych, lecz także walka o ludzkie umysły. W ramach takiej aktywności informacyjnej „[...] dąży się do pozbycia się ideałów i wartości duchowych, bowiem zawładnięcie świata przez kosmopolityzm wymaga opanowania najpierw rozumu i sumienia. Zdemoralizowani stają się bezwiednie najemnikami cudzych interesów, janczarami obcej sprawy. Chodzi o zburzenie ładu moralnego, o stworzenie bezwolnego tłumu, podatnego na manipulację”⁵.

Globalna wojna informacyjna sprzyja utrzymywaniu się konfliktów zbrojnych, najczęściej wewnętrznych. Zaangażowanie obcych państw sprawia, że są one umiędzynarodawiane, co najczęściej skutkuje naruszeniem relacji między państwami na płaszczyźnie politycznej, ekonomiczno-gospodarczej, naukowej, a także

³ *Ibidem*, s. 37.

⁴ J. Białek, *Czas niewolników. Jak świat stał się własnością kilku korporacji*, Wrocław 2019, s. 207.

⁵ Z. Narski, *op. cit.*, s. 29.

w ostateczności – użyciem przemocy. Procesowi temu towarzyszy przeważnie wzmożona penetracja wywiadowcza zaangażowanych stron.

Obok niebezpieczeństw związanych z postępującą i wszechobecną globalizacją obecne są również takie zagrożenia, jak terroryzm międzynarodowy, przestępczość zorganizowana o charakterze transnarodowym, ekstremizm polityczny, nacjonalizm, proliferacja broni masowego rażenia, katastrofy ekologiczne, pandemie, ingerencja obcych służb specjalnych itp. Identyfikacja i rozpoznawanie owych zagrożeń wymagają udziału m.in. służb specjalnych, które prowadząc ofensywne i defensywne operacje informacyjne, współuczestniczą w procesie nie tylko wspierania uprawnionych organów decyzyjnych, lecz także w zwalczaniu wspomnianych niebezpieczeństw (z fizyczną destrukcją włącznie).

Zagrożeniem, które w latach 20. XXI wieku stanowi szczególne wyzwanie dla społeczności międzynarodowej, jest pandemia koronawirusa. Jej zasięg i skutki zakłócają procesy związane z działalnością podmiotów państwowych i pozapaństwowych praktycznie we wszystkich obszarach ich odpowiedzialności. Pandemia okazała się zaskoczeniem dla władz i społeczeństwa, ujawniła zarówno brak przygotowania logistycznego i strukturalnego, jak i brak wiedzy, odpowiedniego systemu informacyjnego oraz racjonalnych decyzji i działań.

Należy mieć świadomość tego, że epidemia jest zagrożeniem, stanowiącym poważne wyzwanie dla państw, które w obecnej, nowej rzeczywistości muszą realizować swoje zadania m.in. poprzez służby specjalne.

Okazuje się, że środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego jest tak złożone, że wymaga ciągłego monitorowania i rozpoznawania, zaangażowania wielu podmiotów narodowych i międzynarodowych, współpracy na rzecz wypracowania racjonalnych decyzji politycznych oraz wdrażania odpowiednich działań. Jednak z uwagi na zróżnicowane otoczenie, w jakim żyje człowiek, możliwości osiągnięcia konsensusu są niezwykle trudne. Mając na uwadze zgromadzone środki fizycznej destrukcji, jaką jest broń masowej zagłady, politycy powinni wspierać wszelkie działania mające na celu umacnianie bezpieczeństwa i pokoju międzynarodowego.

Niniejsza monografia stanowi próbę ukazania złożoności i ewolucji środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego, istniejących zagrożeń, a tym samym obszarów, które powinny stać się przedmiotem operacyjnego zainteresowania służb specjalnych. Ze względu na środowiska i sfery zainteresowania służb specjalnych, a także na złożoność problematyki praca przedstawia wybrane aspekty udziału służb specjalnych w procesie dostarczania informacji uprawnionym użytkownikom.

Monografia składa się ze wstępu, dziewięciu rozdziałów, podsumowania i bibliografii. Problemy omówione w poszczególnych rozdziałach tworzą całość ukazującą przestrzeń stanowiącą zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i środowiska międzynarodowego. Złożoność owych obszarów sprawia, że służby specjalne

muszą angażować się w proces rozpoznawczy pozwalający na minimalizowanie lub uniknięcie negatywnych skutków. W rozdziale pierwszym zaprezentowano ogólny zarys problematyki, stanowiący podstawę do dalszych rozważań. W rozdziale drugim i trzecim przedstawiono specyfikę przestrzeni militarnej i pozamilitarnej, w której między państwami dochodzi do globalnej konfrontacji prowadzonej w celu przejęcia kontroli i sprawowanie władzy nad środowiskiem człowieka. Rozdział czwarty omawia z kolei kwestię działań nieregularnych, które we współczesnych konfliktach podejmuje się bez względu na ich skutki. Rozdział piąty omawia specyfikę cyberprzestrzeni będącej kolejnym obszarem występowania konfliktów zbrojnych i pozazbrojnych, oraz znaczenie informacji stanowiącej dla ich uczestników zasób, bazę danych i broń. W przypadku konfliktów wykorzystuje się osiągnięcia rewolucji naukowo-technicznej, zwłaszcza zdobycze techniki teleinformatycznej i komunikacyjnej oraz Internet. Cyberprzestrzeń zdominowała konfrontację czasu pokoju, będąc miejscem agresji informacyjnej, ukierunkowanej nie tylko na zabezpieczanie potrzeb informacyjnych, ale także na zakłócanie systemów informacyjno-sterujących przeciwnika. Rozdziały szósty i siódmy dotyczą infrastruktury krytycznych państwa oraz infrastruktury sektorowej wspierającej funkcjonowanie służb specjalnych. Poruszana problematyka ma ścisły związek z infrastrukturą informacyjną państwa i infrastrukturą telekomunikacyjną. Rozdział ósmy porusza kwestie związane z aktywnością informacyjną uczestników kooperacji negatywnej, ukierunkowanej na społeczeństwo, będące głównym obiektem oddziaływania w trwającej obecnie globalnej wojnie informacyjnej. Tematem rozdziału dziewiątego jest rozpoznanie infrastruktury krytycznej przeciwnika. Jej poznanie, ze szczególnym wskazaniem na luki w systemie ochrony, pozwala służbom specjalnym na realizowanie ustawowych zadań. Wrażliwość (podatność) infrastruktury krytycznej na atak jest ściśle związana z wykorzystywaniem technik teleinformatycznych i komunikacyjnych w działaniach ofensywnych i defensywnych przez służby specjalne.

Z uwagi na złożoność występujących problemów służby specjalne zajmują szczególną pozycję w trwającej kooperacji negatywnej. Wraz ze zmieniającym się globalnym środowiskiem bezpieczeństwa muszą one dostosowywać się do nowych warunków, w których osobowa i techniczna przestrzeń informacyjna musi być monitorowana w ramach systemu wczesnego ostrzegania i alarmowania.

Monografia *Środowisko działania służb specjalnych. Wybrane aspekty* przeznaczona jest nie tylko dla studentów nauk o bezpieczeństwie, lecz także dla środowisk, których przedmiotem zainteresowania jest szeroko rozumiane bezpieczeństwo międzynarodowe oraz wewnętrzne poszczególnych państw, będące przestrzeniami aktywności służb specjalnych.

I

WPROWADZENIE

Na przełomie lat 80. i 90. XX w. zaszły rewolucyjne zmiany w międzynarodowym systemie bezpieczeństwa.

„Jedne struktury ulegały rozpadowi, inne się łączyły. Liderzy polityczni upojeni upadkiem muru berlińskiego nazajutrz obudzili się w całkowicie zmienionej rzeczywistości. [...] Świat odetchnął z ulgą i uwierzył w lepszą przyszłość, w prawa człowieka i wolny rynek. Z powodu braku gotowych rozwiązań zaczęła się wielka improwizacja w zakresie wdrażania systemowych fundamentalnych zmian globalnych. Demokracja znalazła się w ofensywie, a świat skierował się na drogę umacniania bezpieczeństwa, wolnego od zagrożeń wojną totalną, terroryzmu państwowego [...]”⁶, a także innych wynaturzeń społeczno-politycznych, gospodarczych i naukowo-technicznych powodujących fizyczną destrukcję człowieka i jego środowiska w jakościowo nowej rzeczywistości. Trzydzieści lat przemian systemowych to czas konfrontacji z jakościowo nowymi zagrożeniami, których minimalizowanie jest niekiedy niemal niemożliwe. To także wiele wątpliwości natury politycznej, ideologicznej, społecznej, kulturowej, gospodarczej, a także dylematów dotyczących form i metod rozwiązywania występujących konfliktów (w tym także tych o charakterze militarnym). Okazuje się, że skala i dynamika zachodzących procesów zaskoczyła wielu aktorów stosunków międzynarodowych, którzy pośród trwającego wyścigu zbrojeń poszukują rozwiązań pozwalających na powstrzymanie wybuchu globalnego konfliktu militarnego przy użyciu broni masowej zagłady.

„Napięcia w wielu częściach świata wymagają różnych form walki o utrzymanie pokoju, a także prowadzenia akcji pomocy charytatywnej i humanitarnej. Najczęściej są to działania doraźne podejmowane w wyniku jakiegoś zdarzenia, które może być potencjalnym źródłem kryzysu (militarnego i/lub pozamilitarnego)”⁷, na jaki społeczność międzynarodowa nie zawsze jest zdolna racjonalnie zareagować.

⁶ J. Gołębiewski, *Bezpieczeństwo Polski – aspekt międzynarodowy*, „Myśl Wojskowa” 2000, nr 5, s. 5.

⁷ *Ibidem*, s. 9.

Globalizujące się środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego obejmuje m.in. postępujący przyrost ludności świata, pogłębiający się podział społeczeństwa na ludzi bogatych i biednych, uchodźców, napięcia wewnętrzne, wojny domowe, niekontrolowaną proliferację broni masowej zniszczenia, degradację środowiska naturalnego, wyścig o dostęp do naturalnych zasobów energetycznych, walkę o rynki zbytu, prywatyzację bezpieczeństwa, utrzymanie hegemonii politycznej, gospodarczej i wojskowej w skali ogólnosiwiatowej, terroryzm i przestępczość zorganizowaną, rewolucję w obszarze technik komunikacyjnych i teleinformatycznych, penetrację globalnej przestrzeni informacyjnej (Internetu), wzmożoną penetrację wywiadowczą, postępującą militaryzację kosmosu itp. To także nasilająca się groźba innych niebezpieczeństw. „Dotyczy to zwłaszcza umiędzynarodowienia nawet w bardzo odległych miejscach globu. Dotyczy to przy tym nie tylko konfliktów zewnętrznych, międzypaństwowych, międzynarodowych, ale także konfliktów i kryzysów wewnętrznych. Globalizacja prowadzi ponadto do umiędzynarodowienia również takich – często dotyczących raczej lokalnych – plag społecznych, jak terroryzm lub przestępczość zorganizowana. To, co było dotychczas zjawiskiem wewnątrzpaństwowym, narodowym, staje się globalnym, transnarodowym”⁸.

W przeszłości społeczność międzynarodowa żyła w cieniu zagrożeń związanych z bronią jądrową, a sytuacje kryzysowe bardzo często schodziły na dalszy plan. Dlatego na problemy bezpieczeństwa należy patrzeć przez pryzmat nowego podejścia z uwzględnieniem jakościowo nowych procesów stanowiących zagrożenie dla ludzkości.

Środowisko bezpieczeństwa to wszelkie zewnętrzne i wewnętrzne, militarne i pozamilitarne warunki realizacji interesów danego podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa i osiągania ustalonych przezeń celów w tym zakresie. Scharakteryzowane mogą być najlepiej za pomocą czterech podstawowych kategorii, jakimi są: szanse, wyzwania, ryzyko i zagrożenia⁹.

Szczególnym elementem środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego jest otoczenie polityczne, w którym rozwijają się stosunki międzynarodowe. Charakteryzuje się ono takimi cechami, jak:

- 1) poliarchizm, czyli rządy wielu podmiotów międzynarodowych,
- 2) pluralizm, czyli istnienie wielu suwerennych rządów różniących się pod względem politycznym, gospodarczym, cywilizacyjnym, kulturowym,

⁸ S. Koziej, *Współczesne problemy bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego. (Studium analityczne)*, Warszawa 2003, s. 12–13.

⁹ Idem, *Bezpieczeństwo. Istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 2, s. 27.

3) złożoność i żywiowość (nietrwałość, przypadkowość, nieformalność) relacji zachodzących pomiędzy uczestnikami stosunków międzynarodowych¹⁰.

Stosunki międzynarodowe to ogół relacji, oddziaływań między uczestnikami (nośicielami aktywności) stosunków międzynarodowych, wśród których szczególną podgrupę, ze względu na posiadanie suwerenności, tworzą podmioty prawa międzynarodowego (państwa i organizacje międzynarodowe lub ponadnarodowe). Zachodzą na wielu płaszczyznach równocześnie (politycznej, gospodarczej, kulturowej, naukowej, wojskowej, walki z terroryzmem i zorganizowaną przestępczością) i charakteryzują się dużą złożonością¹¹.

Z kolei „[...] podmioty prawa międzynarodowego to uczestnicy stosunków międzynarodowych, którzy posiadają zdolność prawną, mogą wywoływać skutki prawne przez własne działania, np. utrzymywać stosunki dyplomatyczne, zawierać umowy międzynarodowe, być stroną w postępowaniach procesowych czy ponosić odpowiedzialność międzynarodową. Głównymi podmiotami stosunków międzynarodowych są państwa, Stolica Apostolska, organizacje międzynarodowe, korporacje transnarodowe, a nawet osoby fizyczne i prawne. Jednostki odpowiadają za naruszenie prawa międzynarodowego, np. w przypadku ludobójstwa, zbrodni przeciw pokojowi”¹².

Globalne środowisko bezpieczeństwa jest zdominowane przez silnych uczestników stosunków międzynarodowych pod względem politycznym, ideologicznym, kulturowym, ekonomiczno-gospodarczym, militarnym, naukowo-technicznym i technologicznym, informacyjnym, a przede wszystkim – finansowym. Tymi „[...] uczestnikami są podmioty prawa międzynarodowego i inne podmioty stosunków międzynarodowych, które charakteryzują się prowadzeniem niezależnej działalności, wchodzeniem w związki z innymi, wpływaniem na bieg wydarzeń w świecie. Aktywność uczestników jest ciągła, która zmienia i utrwala w sposób świadomy stan środowiska międzynarodowego. Do uczestników stosunków międzynarodowych zalicza się: państwa, organizacje międzynarodowe, narody walczące o utworzenie własnego państwa, inne wielkie i małe grupy społeczne oraz ich organizacje podejmujące transnarodową aktywność (np. kościoły, partie polityczne), korporacje transnarodowe, a także osoby fizyczne – tworzą one społeczność międzynarodową”¹³.

¹⁰ Por. <https://encyklopedia.interia.pl/edukacja-obywatelska,CId,10819> – 30 VIII 2019.

¹¹ Por. <https://encyklopedia.interia.pl/nauki-spoeczne-humanistyka/news-stosunki-miedzynarodowe,nId,1994427> – 30 VIII 2019.

¹² Por. <https://encyklopedia.interia.pl/edukacja-obywatelska/news-podmioty-prawa-miedzynarodowe,nId,2057901> – 30 VIII 2019.

¹³ *Ibidem*.

Na uwadze należy mieć także międzynarodowe stosunki ekonomiczne, które – obok politycznego środowiska międzynarodowego – stanowią znaczący (a niekiedy dominujący) czynnik decydujący o obecnym środowisku bezpieczeństwa w skali globalnej. Międzynarodowe stosunki ekonomiczne to „powiązania gospodarcze (więzi ekonomiczne) między różnymi krajami rozumiane jako relacje zachodzące między państwami, a także między konkretnymi podmiotami gospodarczymi (przedsiębiorstwami) w obrębie międzynarodowych sfer wymiany (importu i eksportu) dóbr, usług i czynników wytwórczych”¹⁴. Szczególną pozycję zajmują jednak nieliczne elity finansowe tworzące tzw. kapitał globalny, który zapewnia im sprawowanie władzy ekonomicznej, a nie administracyjnej. Są one twórcami globalnego przekrętu będącego rezultatem tzw. ubankowienia. Okazuje się, że „[...] cały cywilizowany świat, Zachód i Wschód, Północ i Południe, został opleciony siecią instytucji finansowych, które uczestniczą w każdej dziedzinie życia. A ponieważ istotą tych instytucji jest zysk, siłą napędową zaś chciwość, jasne staje się, że z każdej dziedziny będą one chciały wydobyć coś dla siebie. Osiągają to dzięki zastosowaniu wyrafinowanych technik propagandowych, manipulacyjnych oraz instrumentów finansowych dostosowanych do każdego typu jednostek i każdego typu działalności”¹⁵.

Rzeczona praktyki uderzają bezpośrednio w jednostkę, grupy społeczne, narody, a także państwa. Z punktu widzenia interesów finansowych danego kraju taka działalność stanowi poważne zagrożenie dla jego funkcjonowania i obywateli.

Mając na uwadze żywotne interesy państwa, uprawnione podmioty ekonomiczno-gospodarcze sektora państwowego i prywatnego, a także służby wywiadowcze (instytucje zabezpieczające potrzeby informacyjne uprawnionych użytkowników politycznych, gospodarczych i wojskowych) są zainteresowane m.in. następującymi problemami:

- 1) międzynarodowym ładem gospodarczym;
- 2) międzynarodowymi organizacjami gospodarczymi i ich funkcjonowaniem;
- 3) stanem i perspektywą rozwoju gospodarki globalnej;
- 4) procesami i mechanizmami zachodzącymi w gospodarce globalnej;
- 5) kwestiami walutowymi;
- 6) rynkami finansowymi;
- 7) handlem i przepływem kapitału;
- 8) formami integracji gospodarczej, w tym integracji regionalnej;

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ J. Białek, *op. cit.*, s. 98–99.

STRESZCZENIE

Współczesna przestrzeń bezpieczeństwa międzynarodowego jest asymetryczna, złożona i nieprzewidywalna. Postępujące przemiany cywilizacyjne, a także znaczące przewartościowania w życiu społecznym i mentalności ludności oraz wzrost zagrożeń cywilizacyjnych w zasadniczy sposób zmieniły podejście do koncepcji bezpieczeństwa. To zagadnienie dotyczy praktycznie wszystkich dziedzin: politycznej, ideologicznej, społecznej, kulturowej, naukowej, technicznej, informacyjnej, teleinformatycznej, ekologicznej, demograficznej, ekonomicznej, gospodarczej, zdrowotnej, żywnościowej, militarnej, a także walki z terroryzmem międzynarodowym i przestępczością zorganizowaną o charakterze transgranicznym.

Państwa mają swój udział w globalnym środowisku bezpieczeństwa, gdzie bezpośrednio stykają się z ogólnoświatową konfrontacją informacyjną, która jest wyznacznikiem dla możliwości ich swobodnego poruszania się w tym środowisku. Owa przestrzeń jest miejscem prowadzenia ofensywnych i defensywnych operacji informacyjnych, ukierunkowanych na pokonanie przeciwnika w sferze informacyjnej. Skuteczna polityka zagraniczna i wewnętrzna to m.in. unikanie ryzyka, przewidywanie i prognozowanie przyszłości. Oznacza to konieczność zabezpieczania potrzeb na informacje użyteczne z punktu widzenia uprawnionych podmiotów cywilnych i wojskowych za pośrednictwem sprawnego aparatu informacyjno-zasilającego. Państwa, a także podmioty pozapaństwowe dysponują wyspecjalizowanymi agendami, których potencjały operacyjno-rozpoznawcze uprawniają do wykonywania złożonych zadań o charakterze wywiadowczym i kontrwywiadowczym. Służby specjalne, posiadające ustawowe uprawnienia do prowadzenia działalności niejawnej (potencjał operacyjny, możliwości operacyjne, praca operacyjna, metody i środki pracy operacyjnej) w kraju i poza jego granicami, dostarczają informacji dotyczących bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa.

Ewoluuujące otoczenie działania służb specjalnych wymaga systematycznego zwiększania możliwości operacyjnych, m.in. przez werbunek, sondaż kapturowy, technikę operacyjną, wywiad elektroniczny i radiokontrwywiad. Niejednokrotnie sytuacja operacyjna w otoczeniu państwa wymaga z ich strony prowadzenia takich działań, jak: prowokacja, inspiracja, dezinformacja, manipulacja, penetracja, inwigilacja, szantaż, sabotaż, dywersja, dywersja polityczna, porwania, zamachy. Bardzo często służby w swojej działalności stosują metody typowe dla organizacji

terrorystycznych czy zorganizowanych grup przestępczych o charakterze transgranicznym. Służby specjalne, wpisując się w tego rodzaju działania, również korzystają z ich usług, czyli możliwości związanych z prowadzoną działalnością, co narusza prawo międzynarodowe i krajowe, ale pozwala na prowadzenie działań wywiadowczych i/lub kontrwywiadowczych.

Mottem działania służb specjalnych jest dominacja informacyjna nad przeciwnikiem. Jego realizacja oznacza, że służby przez wzmożoną penetrację wywiadowczą i/lub kontrwywiadowczą mogą pokonać przeciwnika w sferze informacyjnej, co może być czynnikiem decydującym o sukcesie w sferze militarnej i pozamilitarnej państwa.

To otoczenie państw wymusza na służbach wywiadu i kontrwywiadu zainteresowanie wszelkimi zjawiskami, zdarzeniami i procesami mającymi wpływ na poziom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego kraju.

Słowa kluczowe: służby specjalne, otoczenie państwa, bezpieczeństwo państwa, zagrożenia

SUMMARY

The modern area of international security is asymmetric, complex and unpredictable. Progressive civilisational transformations, significant re-evaluations in social life and mentality of people, as well as the growth of civilisational threats changed essentially an approach to the concept of security. This issue concerns practically all fields: political, ideological, social, cultural, scientific, technical, informational, teleinformation, ecological, demographic, economic, business, health, food, military, as well as fight against international terrorism and organised crime of cross-border character.

States contribute to the global environment of security, where they directly meet with worldwide informational confrontation which constitutes an indication for potentialities of their free activity in this environment. That area is a place of conducting offensive and defensive informational operations directed to defeating the enemy in the informational sphere. Effective foreign policy and internal policy include, among others, avoiding risk, foreseeing and prediction of future. It means there is a necessity of securing needs for information which is useful from the perspective of authorised civil and military entities through a functional, informational and supply apparatus. States, as well as out-of-state entities, have specialised agendas at their disposal, whose operational and evaluative potentials give authority to pursue complex tasks of intelligence and counterintelligence character. Secret service, with statutory powers for conducting non-public activities (operational potential, operational potentialities, operational work, methods and measures of operational work) in the country and abroad, provide information concerning the internal and external security of the state.

Evolving setting of the activities of secret service requires a systematic increase of operational potentialities, among others, by the recruitment, secret survey, operational technique, electronic intelligence and radio counterintelligence. Many operational situations within the setting of the state require – from the side of secret service – conducting such activities as provocation, inspiration, disinformation, manipulation, penetration, surveillance, blackmail, sabotage, diversion, political diversion, kidnappings, assassinations. Secret service very often uses methods which are typical for terrorist organisations or organised criminal groups of cross-border character. Moreover, secret service, realising such activities, uses the assistance

of these organisations or groups, i.e. their potentialities connected with conducting actions, which violates the international and state law, but allows to realise intelligence and/or counterintelligence activities.

Informational dominance over the opponent constitutes the motto of secret service activity. The implementation of this motto means that secret service, through intensified intelligence and/or counterintelligence penetration, is able to defeat the opponent in the informational sphere, which can be a factor deciding about success in the military and non-military spheres of the state.

The setting of the states force intelligence and counterintelligence service to observe all phenomena, events, and processes which influence the level of the internal and external security of the state.

Keywords: secret service, setting of the state, security of the state, threats

Książka przedstawia wybrane aspekty działalności służb specjalnych, które wpisują się w globalną przestrzeń bezpieczeństwa międzynarodowego, gdzie są aktywnymi uczestnikami jawnej i niejawnej konfrontacji informacyjnej. Ewoluuje warunki geopolityczne, geoeconomiczne i zagrożenia o charakterze militarnym i niemilitarnym wyznaczają kierunki ich pracy operacyjnej w kraju i poza jego granicami.

Autor buduje obraz działalności służb w złożonym i agresywnym środowisku międzynarodowym, gdzie oprócz klasycznego zadania, którym jest walka ze szpiegostwem (w tym ochrona informacji niejawnych), służby specjalne rozpoznają i zwalczają: międzynarodowy terroryzm; zorganizowaną przestępczość o charakterze transnarodowym; zjawiska ekstremizmu, nacjonalizmu, szowinizmu i fundamentalizmu religijnego; handel technologiami podwójnego zainteresowania, handel bronią masowej zagłady i jej komponentami, nielegalny handel środkami odurzającymi i psychotropowymi. Ponadto zajmują się przestępstwami godzącymi w podstawy bezpieczeństwa ekonomicznego państwa, a także innymi, naruszającymi porządek konstytucyjny państwa. Ważny aspekt ich pracy operacyjnej to wykradanie przeciwnikowi informacji prawnie chronionych, obejmujących m.in. gotową dokumentację i receptury związane z wszelkimi nowościami technicznymi, technologicznymi, wynalazkami, a także informacje ekonomiczne, bankowe, dotyczące negocjacji handlowych, zamierzeń produkcyjno-gospodarczych itp. Do najbardziej penetrowanych dziedzin przez służby specjalne należą: elektronika, informatyka, elektrotechnika, bionika, technika pomiarowa, technika lotnicza i kosmiczna, materiałoznawstwo, medycyna i inne.

W opracowaniu przybliżono także dodatkowe przejawy aktywności operacyjnej służb, do których zalicza się rozpoznawanie rejonów napięć o zróżnicowanym podłożu oraz zabezpieczanie wywiadowcze i kontrwywiadowcze międzynarodowych misji pokojowych. Szczególnym obszarem zainteresowania służb specjalnych jest cyberprzestrzeń, która w połączeniu z rewolucją w technikach teleinformatycznych i komunikacyjnych stanowi zarówno szansę, jak i zagrożenie dla struktur państwa i jego obywateli.

Skuteczność służb zależy nie tylko od posiadanych potencjałów operacyjnych, ale i od wsparcia ze strony uprawnionych podmiotów władzy wykonawczej i ustawodawczej. **Wyniód dąży do konkluzji, że uprawnione władze zawsze powinny wspierać działalność służb specjalnych** i dążyć do stworzenia takiego systemu informacyjnego państwa, który pozwoli służbom wywiadu i kontrwywiadu na prowadzenie skutecznych ofensywnych i defensywnych operacji informacyjnych oraz na neutralizację aktualnych zagrożeń, a także prognozowanie rozwoju przyszłego środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego. Służby specjalne to oczy i uszy każdego państwa, to nerw o kluczowym znaczeniu dla jego bezpieczeństwa i obronności.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-529-9

